

28.09.2023

Група №16

Урок №5

Тема : Слово і контекст; залежність значень слова від контексту.

Слововживання: вибір слова, лексична сполучуваність.

Мета: формування в учнів компетентностей комунікативно доцільно й виправдано користуватися засобами мови в різних життєвих ситуаціях. Навчання засобами мови пізнавати світ, облаштовувати гармонійне співіснування в ньому, зберігати й передавати культурні набутки, виражати емоції й почуття, розв'язувати життєві проблеми.

Матеріали до уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

1. Привітання
2. Перевірка готовності до уроку

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Перевірка д.з
2. Фронтальне опитування
 - Що так лексикологія?
 - Що таке лексикографія?
 - Що називаємо лексичним знанням слова?
 - Назвіть норми української мови.

III. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ, МЕТИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ.

Сьогодні ми поговоримо про слово і контекст, про те, як змінюється значення слова залежно від контексту. А також з'ясуємо лексичну сполучуваність слів.

IV. ЗАСВОЄННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Проблемне завдання. Прочитайте. Витлумачте лексичне значення виділеного в кожному з уривків слова. Чи вплинув на значення слова зміст уривка, у якому це слово вжито?

Зелений колір нерідко використовують в інтер'єрах. Різні відтінки цього кольору — фісташковий, салативий, лаймовий — гармонійно поєднуються між собою. Стіни світло-зеленого кольору помітно розширюють простір,

позитивно впливають на настрій людей, які мешкають або працюють у приміщенні (З підручника «Основи дизайну»).

Він — зовсім зелений юнак, але атлетичної будови, має гарне, інтелігентне (і «дуже серйозне») обличчя, із золотавим пушком над губою. Йому небагато весен, може, двадцять три, а може, й ще одна. Він світло-русявий і синьоокий, очі в нього сині та ніби наївні, що зовсім не пасує до «серйозного» обличчя (За І. Багряним).

- Чи легко визначити лексичне значення багатозначних слів, узятих поза текстом чи реченням? Чому?

Уривок тексту, частина усного або писемного висловлення, що виражає закінчену думку, називається контекстом. Саме контекст дає змогу визначити точне лексичне значення окремого слова чи вислову, що входить до його складу. Поза контекстом слово може мати інше (або інші) значення.

2. Розповідь учителя

Розуміння лексичного значення слова у всьому багатстві його відтінків — важлива умова правильного його вибору. Однак цієї умови недостатньо. Треба знати не тільки значення слова, але й те, як з'єднуються слова в мовленні.

Лексична сполучуваність слова — це його здатність вступати в сполучення з іншим словом. Лексична сполучуваність — закон мови, дотримання її обов'язкове.

Правила сполучуваності слів визначаються трьома чинниками: логічною вмотивованістю, граматичною структурою мови й мовною традицією.

Це насамперед означає, що сполучатись одне з одним можуть лише ті слова, які називають предмети, явища, дії, ознаки, що перебувають у певних зв'язках. Наприклад, можна сказати біла стіна, співати пісню, розв'язати задачу, але не можна вживати словосполучення білий відмінок, підсмажувати пісню, проціджувати задачу, бо такі вислови позбавлені будь-якої логіки.

Для кожної мови характерна вибірковість у сполучуваності слів, тому нерідко та сама ситуація в залежності від ключового слова оформляється через різну сполучуваність, як от: одягти рукавиці (сукню, сорочки), але взути черевики (чоботи). Така закріпленість сполучуваності особливо притаманна прикметникам, наприклад той самий (коричневий) колір передається різними лексемами в залежності від пояснюваного слова: коричневе пальто, карі очі, каштанове волосся (За М. Кочерганом).

V. ОПРАЦЮВАННЯ МАТЕРІАЛУ

1. Виконання вправи 1.

У кожному словосполученні виберіть із дужок і запишіть нормативне слово.

Екзаменаційний (квиток, білет), (ставити, задавати) питання, пояснити написання (будьякого, любого) слова, (відкрите, відчинене) вікно, найвища (точка, крапка) Карпат, (домогтися, добитися) згоди, (переводити, перекладати) з англійської мови, науковий (робітник, працівник), написати (оголошення, об'яву), (тісна, щільна) дружба, більша (частина, половина) класу, мчати (на всіх парах, щодуху), (замовити, заказати) обід.

- Із двома записаними словосполученнями (на вибір) складіть речення.

VI ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ

VII ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Опрацювати теоретичний матеріал у підручнику на с. 18-22.
2. Переглянути конспект уроку.
3. Виконати вправу 7 на с. 22 (письмово)
4. Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту tanita.yar2018@gmail.com
У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та номер уроку.